

گزارش مکتوب شورای حمایت از حقوق تألیف و نشر

دهمین نشست شورا در روز شنبه هفتم اسفند ماه ۱۳۸۹ ساعت ۱۰ با حضور اعضا و میهمانان ویژه آغاز گردید.
شرکت کنندگان:

آقای دکتر شبیری زنجانی (استاد دانشگاه و رئیس کارگروه نظام حقوقی مالکیت فکری)
آقای فروغی (عضو هیئت مدیره انجمن فرهنگی ناشران کتابهای آموزشی)
آقای آموزگار (رئیس هیئت مدیره انجمن فرهنگی ناشران بین المللی ایرانیان)
آقای شاوردی (نماینده انجمن ناشران ورزشی)
آقای موسایی (انتشارات فرهنگ معاصر)
آقای زهرایی (انتشارات کارنامه)
آقای حسینی نیک (مدیر مسئول دفتر مطالعات و خدمات حقوقی - رئیس شورا)

بعد از قرائت قرآن کریم، مذاکرات شورا به شرح زیر آغاز گردید:

موضوع مورد بحث: مواد ۷۳ و ۷۴ و ۷۵ لایحه حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط
مواد فوق، زیر مجموعه بخش تعهدات ناشر در لایحه می باشد.

ماده ۷۳: در قرارداد نشر، باید تعداد نوبت نشر و حد اقل شمارگان در هر بار نشر ذکر شود.

بحث های مطرح شده:

الف: موضوع ذکر تعداد نوبت نشر در قرارداد اولین موضوعی بود که مورد بحث قرار گرفت.
اولاً تقییدات اینچنینی برای طرفین قرارداد و ذکر آنها در قوانین خلاف رویه حقوقی ماست و قانونگذار باید به توافقات
طرفین قرارداد نشر مانند دیگر قراردادها، وسعت عمل بیشتری اعطا نماید.

وقتی تعداد نوبت نشر در قرارداد تعیین و محدود گردید، اگر فروش کتاب بد باشد و ناشر موجودی چاپ اولش را نتواند
بفروشد، به هیچ وجه حاضر به تجدید چاپ نیست و عملاً قید تعداد نوبت نشر برای پدیدآورنده خاصیتی نخواهد داشت
و اگر فروش کتاب خوب باشد و نیاز به تجدید چاپهای متعدد داشته باشد، محدودیت مذکور مانع ناشر خواهد بود،
چنانچه قرارداد و تعداد نوبت نشر مورد بازنگری قرار گیرد، تعیین نوبت نشر بی خاصیت و بی فایده بوده و چنانچه
پدیدآورنده در این شرایط مایل به قطع همکاری با ناشری که در جا انداختن کتاب حتماً مؤثر بوده، باشد، مواجه با
دعوای بین ناشر و پدیدآورنده خواهیم بود.

ثانیاً در ماده ۶۷ حداکثر مدت قرارداد واگذاری یا اعطای اجازه بهره برداری از حقوق مادی توسط پدیدآورنده، وراثت و یا
موصی له، سی سال تعیین گردیده است. با وجود این ماده و به دلیل لزوم هم سانی و هم گونی مواد یک قانون، چگونه
می توان الزام تعیین نوبت نشر در قرارداد را با مهلت سی ساله برای واگذاری این حق، جمع کرد.

وقتی الزام به تعیین نوبت نشر نباشد می توان تصور کرد که حکم ماده ۶۷ در مواردی که تعیین تعداد نوبت نشر یا زمان واگذاری کمتر نشده، امکان تحقق خواهد داشت. از طرف دیگر طرفین باید بتوانند بجای محدودیت در تعداد نوبت نشر، مدت زمان محدودی را برای انتشار اثر تعیین نمایند. این مدت کمتر از سی سال می تواند باشد. مصوبه شورا، حذف تعیین نوبت نشر از ماده ۷۳ لایحه بود.

ب: موضوع دوم، تعیین حداقل شمارگان در هر بار نشر در این ماده بود. در نگاه اول، اعضای شورا و حتی نویسنده لایحه نیز تقیّد در هر بار نشر را نفی کردند چراکه تعداد شمارگان هر اثر در زمان انتشار قابل پیش بینی می تواند باشد و در زمان قرارداد این امکان وجود ندارد و الا زمینه ضرر طرفین و ایجاد اختلاف را فراهم ساخته ایم. بنا بر این نظر، تعیین حداقل شمارگان در چاپ اول مورد بحث قرار گرفت. دلایل نویسنده لایحه برای این امر آن بود که اولاً تضمینی از جهت انتشار اثر با تعدادی مشخص (حداقلی) برای مؤلف ایجاد می شود و ثانیاً این امر در حقوق دیگر کشورها از جمله فرانسه نیز دارای سابقه است. اعضای شورا در این خصوص نظرات متعددی ارائه کردند و در مجموع این تقیّد را خالی از فایده دانستند و نویسنده لایحه نیز پاسخ به تردیدهای مطرح شده را به هفته بعد موکول کردند تا در این فاصله اعضای شورا نیز تأملی ویژه داشته باشند.

ماده ۷۴: ناشر در صورتی که اختیار قبول یا رد اثر را داشته باشد مکلف است ظرف مهلت مقرر در قرارداد نسبت به رد یا قبول نسخه اصلی اثر یا نسخه اصلاح شده آن حسب مورد اعلام نظر نماید. عدم اعلام نظر در مهلت تعیین شده به منزله قبول اثر است.

بحث‌های مطرح شده:

اگرچه انشای این ماده دارای ابهاماتی است که فهم مقصود نویسنده را با مشکل مواجه می سازد اما علاوه بر آن رویه جاری در قراردادهای نشر نیز باعث گردیده تا منظور نظر نویسنده به خوبی منتقل نگردد. بعد از بحث‌های زیاد، مقرر گردید در جلسه بعدی به جوانب این موضوع بیشتر پرداخته شود اما نکته‌ای که جلب توجه کرد و می تواند گامی مؤثر برای پیشگیری از اختلافات طرفین قرارداد نشر باشد، این است که با تصویب مفهومی این ماده، قراردادهای نشر، دو مرحله‌ای می شود: در مرحله اول، انتشار کلیت اثر مورد توافق طرفین قرار می گیرد و در مرحله بعد، با تحویل اثر نهایی، ناشر می تواند و این فرصت را دارد تا بررسی نماید که آیا اثر تحویل شده همان اثری است که در قرارداد ذکر شده یا خیر؟ رویه فعلی این است که قرارداد آخرین مرحله نهایی شدن انتشار اثر است و با انعقاد آن، تعهدات طرفین آغاز می گردد و این مسئله که اثری در موقع تحویل دارای اشکالات اساسی بوده و ناشر بر اساس قرارداد نمی تواند کاری انجام دهد، مبتلا به جامعه نشر است و این دو مرحله‌ای شدن، یکی انعقاد قرارداد اولیه، و دیگری قبول و تأیید اثر نهایی می تواند گامی به جلو در جهت رفع اختلافات و پیشگیری از تخلفات در این حوزه باشد.

ماده ۷۵: ناشر ملزم است حداکثر ظرف مهلت ۶ ماه از زمان قبول اثر نسبت به انتشار آن اقدام نماید مگر این که طرفین بر خلاف آن توافق کرده باشند، در غیر این صورت پدیدآورنده می تواند نسبت به فسخ قرارداد و مطالبه خسارت اقدام نماید.

بحث‌های مطرح شده:

مهلت ۶ ماه به دلیل مکانیزم و روند امور نشر در ایران کافی نیست. پیشنهاد گردید این مهلت به دو سال ارتقا یابد. البته اعضای شورا، قید زمانی مذکور را با وجود امکان توافق بیشتر یا کمتر توسط طرفین، مناسب دانستند و گرنه بدون آن و در صورتی که فقط جنبه حکمی و امری داشته باشد، خلاف قواعد عمومی قراردادها خواهد بود. در خصوص فسخ قرارداد اتفاق نظر وجود داشت اما برای مطالبه خسارت در صورتی که این موضوع را شامل عدم النفع ندانیم (به دلیل عدم قطعی بودن انتفاء)، تردیدهایی وجود دارد. نکته آخر آنکه مهلت دوساله از زمان قبول اثر (یعنی مرحله دوم توافق) پیش بینی شده است. پایان جلسه ساعت ۱۲/۳۰

دبیرخانه شورای حمایت از حقوق تألیف و نشر